

Розумне управління цими процесами є ключем до створення стабільного і процвітаючого суспільства, яке відповідає викликам сьогодення.

Література:

1. Паризька кліматична угода. <https://greendeal.org.ua/paryzka-klimatychna-ugoda/#:~:text=Паризька%20кліматична%20угода%20—%20міжнародна%20ініціатива,конференції%20з%20клімату%20в%20Парижі>
2. Швеція може стати лідером Європи з «зелених технологій». <https://rubryka.com/2022/09/12/shvetsiya-mozhe-staty-liderom-yevropy-z-zelenyh-tehnologij/>
3. Індустрія 4.0. <https://koeebox.com/ua/terminy-i/industrija-4-0/#:~:text=Індустрія%204.0%20—%20це%20новий%20підхід,дає%20можливість%20використовувати%20штучний%20інтелект.>

НОВІ МОДЕЛІ ЕКОНОМІКИ В КОНТЕКСТІ ПЕРЕХОДУ ДО СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Шевченко Б. О.

*Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка
shevchenkob68@gmail.com*

Сьогодні людство наполегливо відшукує нові моделі економіки, які б враховували сталість розвитку та екологічні обмеження. Обмеженість можливостей економічного зростання на базі традиційного економічного розвитку стає все більш очевидною у зв'язку з масштабною деградацією природних ресурсів і навколишнього середовища: виснаження та зменшення потенціалу земельних та водних ресурсів, скорочення площі лісів, кліматичні зміни, зникнення екосистем та біорізноманіття, зростання забруднення повітря і води, збільшення захворюваності та смертності тощо. Відповіддю на еколого-економічні виклики, що загострюються, стало формування концепції сталого розвитку як нової парадигми розвитку людства у XXI ст.

Слід зазначити, що трактування поняття «сталий розвиток» (sustainable development) у світі і в Україні часто різняться. У нашій країні такий розвиток асоціюється насамперед з економічним зростанням, що відображається у збільшенні ВВП. У світі сталий розвиток інтерпретують як гармонійний і збалансований розвиток соціальних, економічних та екологічних процесів.

Відображенням переходу до сталого розвитку стало формулювання в наукових дослідженнях і формування в реальних економічних процесах нових моделей економіки: «зеленої» економіки (green economy), циркулярної економіки (circular economy) або економіки замкненого циклу, низьковуглецевої економіки (lowcarbon economy), біоекономіки (bioeconomy), економіки на основі «зеленого» зростання (green growth), «синьої» економіки (blue economy) тощо. З'являються й нові, гібридні види, наприклад, циркулярна біоекономіка (circular bioeconomy). І всі ці економічні моделі не є теоретичними вигадками вчених-економістів, вони вже дуже швидко втілюються в життя.

Так, ЄС ухвалив цілком реалістичні та обґрунтовані стратегії розвитку «зеленої», циркулярної та біоекономіки до 2030-2050 рр. з конкретними цілями, кількісними індикаторами та механізмами, спрямованими на їх досягнення. Тут слід відзначити стратегічний документ ЄС «Зелений курс» (Green Deal), ухвалений наприкінці 2019 р. [1]. У 2020 р. більшість провідних економічних держав світу оголосили своєю метою досягнення вуглецевої нейтральності, нульового балансу викидів парникових газів до 2050-2060 рр. Серед цих держав – країни ЄС, потужні економіки Азії (Китай, Японія, Південна Корея, Казахстан), Бразилія. За президента Д. Байдена приєднуються до цієї

мети і США [2]. У нові моделі економіки вже інвестуються сотні мільярдів євро, доларів, юанів.

Актуальність радикальної зміни підходу до вимірювання розвитку на основі врахування сталості яскраво відображена у праці нобелівських лауреатів Дж. Стігліца, А. Сена та Ж.-П. Фітуссі з промовистою назвою «Mis-measuring Our Lives: Why GDP Doesn't Add Up». Один із головних висновків дослідників полягає у необхідності перенесення акценту у системі показників з вимірювання виробництва на вимірювання добробуту; водночас вимірювання добробуту має розглядатися у контексті забезпечення сталості розвитку [3]. У зв'язку із цим важливого значення набуває кількісна інтерпретація у світі та в Україні Цілей сталого розвитку ООН (2016-2030) [4]. У грудні 2020 р. Кабінет Міністрів України вніс зміни до Регламенту, яким відтепер встановлено, що необхідність досягнення Цілей сталого розвитку враховується у процесі формування та реалізації державної політики України. Таким чином, на державному рівні Цілі сталого розвитку закріплено як орієнтирів для розроблення програмних та прогнозних документів [5].

Неврахування екологічного чинника під час ухвалення соціально-економічних рішень багато в чому пов'язане з відсутністю в традиційних показниках розвитку вартісного відображення природного капіталу і деградації довкілля. Традиційні для цієї сфери макроекономічні показники ВВП, ВРП, дохід на одну особу та ін., фактично ігнорують екологічну деградацію. Особливо небезпечно орієнтуватися на ВВП країнам з великим природним капіталом і соціальними проблемами. Світовий досвід показує, що зростання цього показника може приховувати виснаження і деградацію природних ресурсів, а також загострення соціальних проблем (бідність, диференціація доходів, безробіття тощо).

В Україні дослідження нових моделей економіки в контексті сталого розвитку не дістало належної уваги в традиційній економічній науці, немає адекватного відображення еколого-економічних процесів і під час ухвалення практичних рішень. Тим часом існує явний дефіцит нових ідей, зберігаються інерційні нестійкі тренди старої експортно-сировинної економіки.

А відтак, сьогоднішні виклики, що постають перед державою і які, в першу чергу, мають бути пов'язані із формуванням шляхів і стратегій повоєнного відновлення економіки країни з новою силою актуалізують пошук перспективних траєкторій переходу до нових екологічно стійких моделей, дослідження їх енергетичних, інституційних та фінансових аспектів. Усе це дає змогу зробити черговий крок до розв'язання проблеми формування сталого розвитку України.

Література:

1. Leading the green transition. Europe's roadmap to become the first climate-neutral continent by 2050. URL : https://state-of-the-union.ec.europa.eu/state-union-2022/state-union-achievements/leading-green-transition_en
2. Green Deal. URL : <https://eu4ukraine.eu/en/greendeal-en>
3. Stiglitz, J., Sen, A., & Fitoussi, J.-P. (2009). Mis-measuring Our Lives: Why GDP Doesn't Add Up. Report by the Commission on the Measurement of Economic Performance and Social Progress. URL : http://www.stiglitz-sen-fitoussi.fr/documents/rapport_anglais.pdf
4. Що таке Цілі сталого розвитку? URL : <https://www.undp.org/uk/ukraine/tsili-staloho-rozvytku>
5. Цілі сталого розвитку та Україна. URL : <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/cili-stalogo-rozvytku-ta-ukrayina>